

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ*
ΕΠΙ ΤΗΣ 1900ῆς ΕΠΕΤΕΙΩΣ ΤΗΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ ΑΥΤΗΣ
ΥΠΟ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ
ΥΠΟ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἡ πρώτη καθόλου ὁργάνωσις τῆς διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας, δι' ἧς ἐστερήθη αὕτη τῆς ἀναγκαίας αὐτοτελείας, συνετέλεσεν εἰς τὴν ὑπαγωγὴν τῆς διοικήσεως τῶν ἐνοριακῶν ναῶν ὑπὸ τοὺς δήμους καὶ τὰς κοινότητας. Ὁ περὶ δήμων νόμος, ἐν ἄρθρῳ 111, καθώριζε τὸν ὑπὸ τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου διορισμὸν τῶν ἐνοριακῶν ἐπιτροπειῶν, προεδρευομένων ὑπὸ τοῦ δημάρχου, ὅστις ἀπέβη ἀπόλυτος ἄρχων τοῦ ναοῦ, ἐπεμβαίνων πολλὰκις καὶ εἰς τοὺς διορισμοὺς τῶν ἐφημερίων. Κατὰ τῆς ἐπεμβάσεως ταύτης ἐξεδόθη τῷ 1857 ἐγκύκλιος τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Μ. Καλλιφρονᾶ πρὸς τοὺς νομάρχας. Οὕτως ἡ Ἐκκλησία ἐφαίνετο ἀπεξενωμένη τῆς διοικήσεως τῶν ἱερῶν ναῶν. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1909 ἡ Ἐκκλησία ἀπέκτησε τὸν πρῶτον ἐνοριακὸν νόμον. Οὗτος ἐδημοσιεύθη τῇ 6 Μαρτίου 1910 (ὑπ' ἀριθμ. 3596), κατήγγησε δὲ τὸ δικαίωμα τοῦ διορισμοῦ τῶν ἐπιτρόπων τῶν ναῶν ὑπὸ τῶν δημάρχων καὶ τῶν δημοτικῶν συμβουλίων καὶ ἀπεμάκρυνε τῆς προεδρίας τῶν ἐνοριακῶν ἐπιτροπειῶν τοὺς δημάρχους, ἀνέθηκε δὲ εἰς τοὺς ἐνορίτας τὴν ἐκλογὴν τεσσάρων λαϊκῶν ἐπιτρόπων καὶ εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς τὸν διορισμὸν ἑνὸς ἐφημερίου ὡς μέλους τῆς ἐπιτροπείας. Εἰς τὰ δημοτικά συμβούλια καὶ τοὺς νομάρχας ἀφέθησαν σκιῶδη δικαιώματα. Καὶ τῶν ἀρχιερέων τὰ δικαιώματα κατὰ τὸν νέον νόμον δὲν ἦσαν σημαντικά, οὐχ ἤττον ὠρίσθη σαφῶς ἐν τῷ νόμῳ (ἄρθρ. 12) ὅτι οὐχὶ μόνον τοὺς ἐφημερίους, ἐκλεγομένους ὑπὸ τῶν ἐνοριτῶν, διορίζει ὁ ἀρχιερεὺς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ψάλτας καὶ νεωκόρους, δικαίωμα ὅπερ εἶχεν ἀμφισβητητῆ καὶ ὅπερ εἶχε λυθῆ δι' ἀποφάσεως τοῦ Ἀρείου Πάγου ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας (ἀπόφασις 15 τῆς 16 Φεβρουαρίου 1909). Ἐνοριακὰς τινὰς διατάξεις εἶχε καὶ ὁ νόμος τῆς 16 Νοεμβρίου 1909 περὶ γενικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ταμείου, νεώτερος δὲ νόμος, ὁ τῆς 21 Δεκεμβρίου 1911, τὰ ἐπὶ τῶν ἐνοριακῶν ναῶν δικαιώματα τῶν δημοτικῶν συμβουλίων κατέστησε μὴ ὑποχρεωτικά διὰ τοὺς ἐπιτρόπους. Διὰ νόμου τῆς 10 Αὐγούστου 1921 (ὑπ' ἀριθ. 5677) ὠρίσθη ὁ ἐφημέριος ὡς τακτικὸς τῆς ἐνοριακῆς ἐπιτροπείας πρόεδρος.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 168.

Ἄλλὰ ριζικὴν μεταβολὴν εἰς τὰ τῆς διοικήσεως τῶν ἐνοριακῶν ναῶν ἐπήνεγκε τὸ περὶ ἐνοριῶν καὶ ἐνοριακοῦ κλήρου νομοθετικὸν διάταγμα τῆς 17 Δεκεμβρίου 1923, χειραφετήσαν τελείως τοὺς ναοὺς καὶ τοὺς ἐφημερίους ἀπὸ πάσης ἐπεμβάσεως τῶν δημάρχων καὶ τῶν νομαρχῶν. Ἀντὶ τούτων ἔβηκεν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς διοικήσεως τῶν ἐνοριακῶν ναῶν τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν. Τέλος, τῷ 1931, ἐψηφίσθη ὁ νόμος 5148, κωδικοποιηθεὶς διὰ τοῦ νόμου 5439 τοῦ ἐπομένου ἔτους 1932. Δι' αὐτῶν ἡ διοίκησις τῶν ἐνοριακῶν ναῶν ἀνετέθη εἰς μητροπολιτικὸν συμβούλιον, προεδρευόμενον ὑπὸ τοῦ οἰκείου ἱεράρχου.

Ὁ νόμος ἐπιγράφεται «Περὶ ἐνοριακῶν ναῶν καὶ ἐφημερίων καὶ ταμείου ἀποδοχῶν καὶ ἀσφαλίσεως τοῦ κλήρου τῆς Ἑλλάδος», διότι συμπεριέλαβεν ἐν τῇ κωδικοποιήσει καὶ τὰς διατάξεις τοῦ εἰδικοῦ νόμου 4606 «Περὶ συστάσεως ἀσφαλίσεως τοῦ ἐφημεριακοῦ κλήρου τῆς Ἑλλάδος». Ὁ νόμος οὗτος οὐ μόνον ἐβελτίωσε τὴν διοίκησιν τῶν ναῶν καὶ ἐπέτρεψε εἰς τὴν Ἐκκλησίαν νὰ μετέχη ἀμέσως αὐτῆς, ἀλλὰ προϋνόησε καὶ περὶ τακτικῆς μισθοδοσίας τοῦ κλήρου καὶ τῆς ἀσφαλίσεως αὐτοῦ. Καὶ τὸ μὲν ταμεῖον τῆς ἀσφαλίσεως ἀπέδωκε μέχρι τοῦδε ἄριστα καὶ ἀσφαλῆ ἀποτελέσματα, ἀλλὰ τὸ ταμεῖον τῶν ἀποδοχῶν, μὴ ἔχον ἐπαρκεῖς πόρους, ἀπέβη ταμεῖον μᾶλλον ἐπικουρικόν, διότι ἡ μισθοδοσία τῶν ἐφημερίων ἀφῆθη εἰς τοὺς ναοὺς, ὑποχρεουμένους νὰ καταβάλλωσι τοὺς ὑπὸ τοῦ νόμου καθοριζομένους μισθοὺς ἐκ τῶν 33% τῶν ἀκαθαρίστων προσόδων των, τὸ δὲ τυχὸν περισσεύμα ἐκ τῶν 33% ἀνήκει εἰς τὸ ταμεῖον τῶν ἀποδοχῶν τοῦ κλήρου, πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἐφημερίων, ὧν οἱ ἐν οἷς ἐφημερεύουσι ναοὶ δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ καταβάλλωσι πλήρη τὸν μισθόν. Ὁρίσθη δὲ βασικὸς μισθὸς ἀπὸ 1000 μέχρι 2000 δραχμῶν, ἀναλόγως τῶν προσόντων, ἀδιακρίτως τοῦ τόπου τῆς ὑπηρεσίας. Εὐτυχῶς τὸ ταμεῖον ἀσφαλίσεως τοῦ κλήρου ἐξασφαλίζει σύνταξιν εἰς τοὺς ἐφημερίους, ἐν περιπτώσει γήρατος ἢ ἀσθενείας, καὶ εἰς τὰς οἰκογενεῖας αὐτῶν ἐν περιπτώσει θανάτου. Ἡ πλήρης ἐπιτυχία τῶν οικονομικῶν τούτων ὀργανισμῶν θ' ἀποτελέσει τὴν ἀρχὴν τῆς λύσεως, ἂν μὴ τὴν λύσιν, τοῦ προβλήματος τοῦ ἐφημεριακοῦ κλήρου.

Αἱ μοναὶ καὶ τὸ οικονομικὸν ζήτημα. Ἐν Ἑλλάδι, κατὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν αὐτῆς, εὐρέθῃ πληθὺς μονῶν καὶ μέγας πλοῦτος αὐτῶν κτηματικός, προερχόμενος εἴτε ἐκ δωρεῶν τῶν εὐσεβῶν εἴτε ἐξ ἀγορῶν καὶ κτήσεως τῶν μοναχῶν, οὓς ἠνέχθη ἡ τουρκοκρατία. Ὁ πλοῦτος ἐκεῖνος, καλῶς χρησιμοποιούμενος, ἠδύνατο νὰ ἐξασφαλίσῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὰ οικονομικὰ μέσα οὐχὶ μόνον ἀξιοπρεποῦς συντηρήσεως τοῦ ἐφημεριακοῦ κλήρου, ἀλλὰ καὶ μεγάλης πνευματικῆς καὶ κοινωνικῆς δράσεως τῆς Ἐκκλησίας.

Κατὰ τὸ 1833 εὐρέθησαν ἐν ὅλῳ 563 μοναστήρια καὶ μετόχια ἐν Ἑλλάδι, ἧτοι 545 ἀνδρῶν καὶ 18 γυναικῶν, μετὰ 3.000 μοναχῶν 277 μοναζουσῶν. Τὰ ἐτήσια εἰσοδήματα τῶν μοναστηρίων ἀνῆρχοντο εἰς 600.000

δραχμῶν. Ἡ κατάστασις τοῦ μοναχικοῦ βίου ἦτο δυσάρεστος, ἡ δὲ μεγάλη κτηματικὴ μοναστηριακὴ περιουσία ἦτο παρημελημένη. Ἐπεβάλλετο νὰ ληφθῇ πρόνοιά τις· ἀλλ' ἡ ἀντιβασιλεία, ἀφαιρέσασα τὰ μοναστήρια ἀπὸ τῆς δικαιοδοσίας τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὑπαγαγοῦσα αὐτὰ ὑπὸ τὸ κράτος, ἀπεφάσισε νὰ διαλύσῃ πάντα τὰ ἔχοντα ὀλιγωτέρους τῶν 3 μοναχοὺς καὶ νὰ ἐκποιήσῃ τὴν περιουσίαν αὐτῶν διὰ διαφόρους σκοποὺς, καὶ δὴ καὶ δι' ἀρχαιολογικὰς ἀνασκαφὰς. Διὰ διατάγματος τῆς 25 Σεπτεμβρίου 1833 διελύθησαν 412 ἀνδρῶν μοναστήρια, ἡ δὲ μεγάλη περιουσία αὐτῶν ἐδημεύθη, τελείως ἐξαφανισθεῖσα· ὡσαύτως διὰ διατάγματος τῆς 25 Φεβρουαρίου 1834 διελύθησαν πάντα τὰ γυναικεῖα μοναστήρια, ἐκτὸς 3 μόνον. Καὶ ἰδρύθη μὲν τῇ 13 Δεκεμβρίου 1834 «Ἐκκλησιαστικὸν ταμεῖον», εἰς ὃ εἰσῆχθησαν τὰ εἰσπραχθέντα ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν κτημάτων καὶ πραγμάτων τῶν διαλυθέντων μοναστηρίων, εἰσπράχθησαν δὲ ἐκ μὲν τῆς πωλήσεως ἐν ὄλῳ 339,881,35 δραχμαί, ἐκ τῆς ἐπὶ ἓν ἔτος μισθώσεως κτημάτων 158,049,85, ὡσαύτως δὲ κατὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος ἐκ τῆς μισθώσεως τῶν κτημάτων τῶν διατηρουμένων μοναστηρίων τὸ ποσὸν 220.000 δρχ., ἀλλὰ ταῦτα δὲν ἐπῆρκον διὰ τὴν κάλυψιν τῶν δαπανῶν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ταμείου, ὅπερ ἀνέλαβε νὰ δαπανᾷ διὰ τὰς ἀρχαιολογικὰς ἀνασκαφὰς καὶ διὰ τὴν συντήρησιν τῶν σχολείων. Διὰ μετεγενεστέρως διατάξεως (1 Δεκεμβρίου 1834) ἀναδιοργανώθη τὸ ἐκκλησιαστικὸν ταμεῖον, τεθὲν ὑπὸ τὴν διαχείρισιν πενταμελοῦς ἐπιτροπῆς, ἀλλὰ μετὰ τριετίαν περίπου (1 Ἰουλίου 1837) αὕτη διελύθη, τὸ δὲ ταμεῖον ὑπήχθη ὑπὸ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κατ' ἀρχάς, εἶτα δὲ ὑπὸ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν καὶ τέλος, ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ ὑπουργείου τῆς Γεωργίας, ἐν ἔτει 1917, ἡ διοίκησις τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας ταύτης ὑπήχθη ὑπ' αὐτό. Τὰ κτήματα τῶν διαλελυμένων μοναστηρίων καὶ ἡ ἐξ αὐτῶν πρόσοδος, ὡς καὶ τὸ δέκατον ἐκ τῶν προσόδων τῶν διατηρουμένων μοναστηρίων, ἐνεγράφοντο εἰς βιβλία ἰδιαιτέρα, μὴ συγγεόμενα μετὰ τῶν κτημάτων καὶ τῶν προσόδων τοῦ κράτους, ἀλλὰ σὺν τῷ χρόνῳ ἐξηφανίσθη καὶ αὐτὸ ἔτι τὸ ἀρχεῖον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ταμείου.

Αἱ διατηρηθεῖσαι μοναί, κακῶς διοικούμεναι καὶ ἐξαρτώμεναι ἐκ τῶν νομαρχῶν, δὲν κατώρθωσαν νὰ ἐπαρκῶσιν οὐδὲ κἄν εἰς τὴν συντήρησιν τῶν μοναχῶν, ὅθεν σωτήριος ὑπῆρξεν ὁ περὶ Γενικοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ταμείου νόμος τοῦ 1910. Αἱ μοναὶ ὑπήχθησαν ὑπὸ τὸ νέον τοῦτο ταμεῖον, ἀποδίδουσαι εἰς αὐτὸ τὰ περισσεύματα αὐτῶν. Κατώρθωσε δὲ πράγματι τὸ ταμεῖον νὰ περισυλλέξῃ τὴν μοναστηριακὴν περιουσίαν καὶ διὰ τῶν περισσευμάτων τῶν μονῶν νὰ ἐπαρκῇ εἰς τὴν συντήρησιν τῶν μοναχῶν, εἰς τὴν μισθοδοσίαν τῶν ἀρχιερέων, τῶν ἱεροκηρῶν καὶ τῶν καθηγητῶν τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων ἔτι. Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ 1921, διὰ τοῦ ἀγροτικοῦ νόμου, ἤρξατο ἀθρόα ἀπαλλοτριώσις τῶν μοναστηριακῶν κτημάτων, χωρὶς νὰ λαμβάνηται φροντὶς περὶ τοῦ δημιουργουμένου διὰ τὴν Ἐκκλησίαν κενοῦ. Ἀντι-

θέτως τὸ κράτος ἐπεβέβυκε τὸ Γενικὸν Ἐκκλησιαστικὸν Ταμεῖον διὰ προσθέτων δαπανῶν. Εἰς τὰς ἀπαλλοτριώσεις ἀγροτικῶν κτημάτων ἐπὶ τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1922 προσετέθησαν καὶ ἀπαλλοτριώσεις ἀστικῶν κτημάτων. Τὸ κακὸν δ' ἐπετάθη διὰ τῆς ιδρύσεως τῆς Ἀεροπορικῆς Ἀμύνης (1925), ἣτις κατέλαβε τὴν μοναστηριακὴν περιουσίαν. Καὶ ἀπεδόθη μὲν αὐτῆς ἡ περιουσία εἰς τὴν Ἐκκλησίαν (1926), ἀλλ' ἐξηκολούθησαν αἱ ἀπαλλοτριώσεις, ἔνεκα τῶν ἀναγκῶν τῶν ἀκτιμόνων καὶ τῶν προσφύγων. Τοῦτου ἔνεκα ἀπεφασίσθη ἡ ρευστοποίησις τῆς περιουσίας, ψηφισθέντος τῷ 1930 τοῦ νόμου 4684, δι' οὗ καθργήθη τὸ Γενικὸν Ἐκκλησιαστικὸν Ταμεῖον, ἀντικατασταθὲν διὰ τοῦ «Ὁργανισμοῦ Διοικήσεως Ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας» (Ο.Δ.Ε.Π.).

Διὰ τοῦ νέου οἰκονομικοῦ ὀργανισμοῦ ἐχωρίσθη ἡ περιουσία εἰς διατηρητέαν καὶ ἐκπονητέαν καὶ ἡ μὲν πρώτη ἀφέθη ἐλευθέρα εἰς τὰς μονάς, πρὸς συντήρησιν τῶν μοναχῶν, ἡ δὲ δευτέρα ρευστοποιεῖται καὶ τὸ ἐξ αὐτῆς χρῆμα κατατίθεται ὡς κεφάλαιον, ἐκ τῶν τόκων τοῦ ὁποῖου θὰ λαμβάνωνται οἱ πόροι διὰ τὴν διοίκησιν, τὰς ποικίλας τῆς Ἐκκλησίας ἀνάγκας καὶ διὰ τὴν μισθοδοσίαν τοῦ ἐφημεριακοῦ κλήρου. Ὁ νέος οὔτος οἰκονομικὸς ὀργανισμὸς τῆς Ἐκκλησίας ἀπέδωκε λαμπρὰ ἀποτελέσματα, θὰ ὠφελήσῃ δὲ μεγάλως τὴν Ἐκκλησίαν, ἐὰν παραμείνῃ ὡς ἔχει.

Διοικήσις τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ μέχρι τοῦδε ἐξέλιξις τῶν εἰς τὴν διοίκησιν καὶ τὴν καθόλου ὀργάνωσιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀναφερομένων ζητημάτων, προσέλαβε τοὺς ἐξῆς ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τύπους. Ἡ Ἐκκλησία ἀποτελεῖ αὐτοτελῆ ὀργανισμόν, διατελοῦντα ὑπὸ τὴν ἐποπτεῖαν τῆς πολιτείας. Ὡς βάσις τῆς διοικήσεως αὐτῆς ὑπόκεινται οἱ κανόνες καὶ αἱ παραδόσεις, ἀλλὰ λεπτομέρειαι τινες ρυθμίζονται διὰ τῶν ὑπὸ τῆς πολιτείας ἐκδιδομένων νόμων. Ἐπεκράτησεν ἤδη ἡ ἀρχή, ὅπως ζητῆται ἡ γνώμη τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῶν ἐκάστοτε ἐκδιδομένων νόμων καὶ εἶναι μὲν αὕτη σεβαστή, οὐχὶ ὅμως καὶ ὑποχρεωτικὴ διὰ τὴν κυβερνήσιν καὶ τὰς βουλὰς. Ἀνωτάτη ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ εἶναι ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀπαρτιζομένη ἐκ πάντων τῶν ἐν ἐνεργείᾳ ἀρχιερέων, συγκροτούντων, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, τὴν «Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος». Δὲν εἶναι διοικητικὸν σῶμα ἡ Σύνοδος αὕτη, ἀλλὰ, συνερχομένη κατὰ τριετιάν, βουλευέται περὶ τῆς Ἐκκλησίας, ἐξετάζει τὰ γενικὰ ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα καὶ δίδει τὰς γενικὰς κατευθύνσεις εἰς τὴν ἀντιπροσωπεύουσαν αὐτὴν διαρκῆ «Ἱερὰν Σύνοδον». Αὕτη εἶναι δεκατριμελής, ἀπαρτιζομένη ἐκ τοῦ προέδρου ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ δώδεκα κατὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς ἀρχιερωσύνης καλουμένων ἱεραρχῶν ἀμφοτέρων τῶν τμημάτων τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας, τῆς Αὐτοκεφάλου καὶ τῶν μητροπόλεων τῶν νέων χωρῶν, δι' ἓν ἔτος. Ἡ διαρκὴς Σύνοδος ἀσκεῖ πᾶσαν τὴν διοικητικὴν καὶ δικαστικὴν ἐξουσίαν, ἐκλέγει δὲ καὶ τοὺς

ἀρχιερεῖς, κατὰ τὰς ἰσχυρούσας διατάξεις, ἀλλ' ἐπεκράτησεν ἤδη ἡ γνώμη, ὅπως τοὺς ἀρχιερεῖς ἐκλέγη ἡ ἱεραρχία, ἡ δὲ κυβέρνησις ἀπλῶς ἐπικυροῖ τὴν ἐκλογὴν. Παρὰ τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ παρακάθηται ἄνευ ψήφου κυβερνητικὸς ἐπίτροπος. Αἱ περὶ τοῦ θεσμοῦ τούτου νεώτεραι διατάξεις ἐξησφάλισαν τὴν ἀκώλυτον λειτουργίαν τοῦ διοικητικοῦ σώματος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Ἡ κυβέρνησις ἐπικυροῖ καὶ ὠρισμένας δικαστικὰς ἀποφάσεις τῆς Συνόδου, ἀπαιτούσας τὴν σύμπραξιν αὐτῆς πρὸς ἐκτέλεσιν, κατὰ τὰ λοιπὰ δὲ διοικητικῶς καὶ δικαστικῶς ἐνεργεῖ ἐλευθέρως ἡ Ἱερὰ Σύνοδος. Ἄσκει δὲ αὕτη τὴν ἐποπτεῖαν ἐπὶ πάντων τῶν ἀρχιερέων καὶ παρέχει τὴν ἔγκρισιν αὐτῆς εἰς ὠρισμένας αὐτῶν πράξεις καὶ ἀποφάσεις. Οἱ ἀρχιερεῖς διοικοῦσι τὰς μητροπόλεις αὐτῶν καὶ ἔχουσιν ὑπὸ τὴν ἄμεσον αὐτῶν ἀρχὴν τὸν κλῆρον αὐτῶν, ἐνεργοῦντες ἐλευθέρως, ἀλλ' ὑπόκεινται ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἧς ζητοῦσι τὴν ἔγκρισιν δι' ὠρισμένας πράξεις. Ἐν ἐκάστη μητροπόλει λειτουργοῦσιν εἰδικὰ γραφεῖα, δι' ὧν διεξάγεται ἡ ὑπηρεσία. Οὕτως ὀργανικῶς ἡ Ἐκκλησία κινεῖται ὡς ἐν ὅλον διὰ τῶν συνόδων καὶ τῶν ἀρχιερέων.

Ὁ ἐφημεριακὸς κλῆρος ὑπάγεται ὑπὸ τοὺς ἀρχιερεῖς, ἀλλ' ἕκαστος τῶν ἐφημεριῶν, ἀναλόγως τῶν προσόντων αὐτοῦ, τοποθετεῖται εἰς ἐνορίαν δι' ἐκλογῆς καὶ θεωρεῖται ἰσόβιος. Εἰς ὠρισμένας μόνον περιπτώσεις δύναται νὰ πανθῇ. Μισθοδοτεῖται δὲ ὑπὸ τοῦ ναοῦ, ἐν ᾧ ὑπηρετεῖ ἑνιαχοῦ τῆς ὑπαίθρου χώρας μισθοδοτεῖται εἰς εἶδος (σίτον ἢ ἄλλους καρπούς). Ἰδρύθη εἰδικὸν ταμεῖον ἀποδοχῶν τοῦ ἐφημεριακοῦ κλήρου, ἐνωθὲν μετὰ τοῦ ταμείου συντάξεως τοῦ κλήρου. Τοῦτο, διὰ τῆς ἐξευρέσεως ἀσφαλῶν καὶ ἐπαρκῶν πόρων, θὰ βελτιώσῃ σημαντικώτατα τὴν θέσιν τοῦ ἐφημεριακοῦ κλήρου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἐκάστη ἐνορία, περιγραφομένη ὑφ' ὠρισμένης τοπικῆς περιφερείας, ἀποτελεῖ ἴδιον νομικὸν πρόσωπον δημοσίου δικαίου. Ἐνορίαν ἀποτελοῦσιν 600 οἰκογένειαι ἐν πόλεσιν ἄνω τῶν 100.000 κατοίκων τοῦλάχιστον, 500 οἰκογένειαι ἐν πόλεσι κάτω τῶν 100.000 κατοίκων καὶ 400 οἰκογένειαι τοῦλάχιστον ἐν πόλεσι κάτω τῶν 20.000 κατοίκων. Διὰ τὰ χωρῖα καὶ ὀλιγώτερος ἀριθμὸς οἰκογενειῶν δύναται ν' ἀποτελέσῃ ἐνορίαν. Οἱ ἐνοριακοὶ ναοὶ διοικοῦνται ὑπὸ ἐνοριακῶν ἐπιτροπειῶν, ἐκ τοῦ ἐφημερίου καὶ τεσσάρων λαϊκῶν μελῶν, προκειμένου περὶ ἐνοριῶν ἔχουσῶν ἀριθμὸν οἰκογενειῶν ἄνω τῶν 300, κάτω δὲ τῶν 300 ἐκ δύο μελῶν, ἐκλεγομένων ὑπὸ τῶν ἐνοριτῶν. Τὰ τῶν παρεκκλησιῶν καὶ τῶν ἰδιοκτητῶν ναῶν διέπουσιν εἰδικαὶ διατάξεις. Ἀνωτάτη διοικητικὴ ἀρχὴ τῶν ἐνοριακῶν ναῶν εἶναι τὸ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ οἰκείου ἱεράρχου ἐν τῇ ἀρχιεπισκοπῇ καὶ ἐν ἐκάστη μητροπόλει μητροπολιτικὸν συμβούλιον, ἐποπτεῦον καὶ ἐλέγχον τὸ ἔργον τῶν ἐνοριακῶν λαϊκῶν ἐπιτροπειῶν. Οἱ ψάλται καὶ οἱ νεωκόροι τῶν ναῶν διορίζονται καὶ παύονται ὑπὸ τοῦ ἱεράρχου μετὰ γνώμην τῆς ἐνοριακῆς ἐπιτροπείας. Οὕτω αὐτοτελῶς διοικοῦνται οἱ ναοὶ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, τῇ συμμετοχῇ τοῦ λαοῦ, τὸ δὲ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας καὶ τῶν Ἐρησκειμάτων ἄσκει ἀνωτάτην ἐπ' αὐτῶν ἐποπτεῖαν.

Αί μοναί τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὑπόκεινται ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν καὶ τὸν ἄμεσον ἔλεγχον τοῦ οἰκείου ἱεράρχου, ὡς πρὸς τὴν πνευματικὴν καὶ ἐσωτερικὴν ζωὴν. Ὁ ἱεράρχης διορίζει τὸν ἡγούμενον καὶ ἐγκρίνει τὴν ὑπὸ τῶν μοναχῶν γινομένην ἐκλογὴν δύο συμβούλων, ἧ ἐν ὠρισμέναις περιπτώσεσιν, ἀντικαθιστᾷ αὐτούς, ὑπὸ τὴν πνευματικὴν δὲ δικαιοδοσίαν αὐτοῦ ὑπάγονται οἱ μοναχοί. Διὰ τὴν οἰκονομικὴν διαχείρισιν τὰ ἡγουμενοσυμβούλια ὑπόκεινται ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τοῦ οἰκείου ἱεράρχου καὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἧς ἀπαιτεῖται ἡ ἔγκρισις ἐν ὠρισμέναις περιπτώσεσιν. Ἡ κληρονομηθεῖσα ρευστοποιητέα μοναστηριακὴ περιουσία διοικεῖται ὑπὸ τοῦ «Ὁργανισμοῦ διοικήσεως ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας». Ὁ ὀργανισμὸς οὗτος ἀντικατέστησεν, ὡς εἶδομεν, τὸ Γενικὸν Ἐκκλησιαστικὸν Ταμεῖον, ἀλλὰ στηρίζεται ἐπὶ νέων βάσεων, διοικεῖται δὲ ὑπὸ κεντρικοῦ συμβουλίου, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, εἰς δὲ ὑπόκεινται τὰ τοπικὰ συμβούλια ἐν ἐκάστη μητροπόλει ἐχούση μονὰς ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ οἰκείου μητροπολίτου. Ὁ ὀργανισμὸς διεξάγει τὸ ἔργον τῆς ἀποτιμῆσεως, ἀπογραφῆς καὶ ἐκποιήσεως τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας διὰ τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης.

Ἐκάστη μητρόπολις δικαιούται νὰ ἔχη ἓνα τοῦλάχιστον ἱεροκήρυκα, ὅστις διορίζεται προτάσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου διὰ διατάγματος, οἱ δὲ τέλευταίως ψηφισθέντες νόμοι προβλέπουσι τὴν ἰδρυσιν εἰδικοῦ φροντιστηρίου διὰ τοὺς ἱεροκήρυκας.

Οὕτω γενικῶς συγκροτεῖται καὶ διεξάγεται νῦν ἡ διοίκησις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐπελθούσης σὺν τῷ χρόνῳ σημαντικωτάτης βελτιώσεως, ἄνευ ἀνωμαλιῶν καὶ συγκρούσεων μεταξὺ πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας.

Ἐκκλησιαστικὴ δικονομία. Διὰ τοῦ εἰδικοῦ νόμου 5383 τοῦ ἔτους 1932¹ καθωρίσθησαν τὰ ἐξῆς ἐκκλησιαστικὰ δικαστήρια, τὰ Ἐπισκοπικά, τὰ Συνδικατὰ πρωτοβάθμια καὶ δευτεροβάθμια, τὰ διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς πρωτοβάθμιον καὶ δευτεροβάθμιον, τὸ διὰ τοὺς Συνδικατοὺς.

α) Τὰ Ἐπισκοπικά δικαστήρια ὑφίστανται παρὰ τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ καὶ παρ' ἐκάστη μητροπόλει, ἀρμοδιότητα ἔχοντα, ἵνα ἐπιλαμβάνωνται τῶν καταγγελιῶν κατὰ ἱερέων, διακόνων καὶ μοναχῶν. Συνεδριάζουσιν ἐν τῇ ἔδρῳ τῆς μητροπόλεως καὶ ἐν τῇ μητροπολιτικῇ γραφείῳ. Συγκροτεῖται ἐκ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἢ τοῦ οἰκείου μητροπολίτου ὡς προέδρου ἢ, καλυμμένου, ὑπὸ τοῦ νομίμου αὐτοῦ ἀναπληρωτοῦ, ὡς προεδρεύοντος, καὶ ἐκ δύο πρεσβυτέρων ὀφρικιαλίων ἐκ τῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς μητροπόλεως, ὡς μελῶν. Κατὰ τριετίαν διὰ διατάγματος, μετὰ πρότασιν τοῦ οἰκείου μητροπολίτου καὶ σύμφωνον γνώμῃ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, καθίστανται ἐν ἐκάστη μητροπόλει δύο μὲν ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ πρεσβυτέρων ὡς τακτικὰ μέλη, ὑπὸ τῶν ἐφημεριῶν τῆς μητροπολιτικῆς περιφερείας ὑποδεικνύόμενα, ἕτερα δὲ δύο ὡς ἀναπληρωμα-

1. [Ἀμίλκα Ἀλιβιζάτου Οἱ Ἱεροὶ Κανόνες καὶ οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ Νόμοι, ἐν Ἀθήναις 1949² σ. 570 ἐξ.]

τικὰ ἐπιτρέπεται νὰ κατασταθῶσι καὶ αὐθις, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, μετὰ τὴν λήξιν τῆς τριετοῦς θητείας. Τὸ μητροπολίτην ἠλλείποντα ἢ ἄλλως κωλυόμενον ἀναπληροῖ ὁ πρωτοσύγκελλος, ἢ, τοιούτου μὴ ὄντος, οἱ κανονικοὶ ἀναπληρωταί. Ἐν ἠλλείψει δέ, ἀπουσίᾳ ἢ ἐτέρω κωλύματι τινος τῶν λοιπῶν μελῶν, ὁ ἀναπληρωτὴς λαμβάνεται κατὰ τὴν τάξιν τοῦ διορισμοῦ ἐκ τῶν κατασταθέντων ἀναπληρωματικῶν μελῶν. Οἱ συμπαραδρεύοντες πρεσβύτεροι συμφῶνως πρὸς τοὺς ἱεροὺς κανόνας, καθ' οὓς κυρίως δικαστὴς εἶναι ὁ Ἐπίσκοπος, ἔχουσι ψῆφον συμβουλευτικὴν, ἐπιτρέπεται δ' αὐτοῖς νὰ καταχωρίσωσιν ἐν τοῖς πρακτικοῖς τὴν γνώμην αὐτῶν. Ἄλλ' ὁσάκις, ἠλλείποντος, ἀπόντος ἢ ἄλλως κωλυομένου τοῦ μητροπολίτου, συγκροτεῖται τὸ ἐπισκοπικὸν δικαστήριον μόνον ἐκ πρεσβυτέρων, πάντα τὰ μέλη αὐτοῦ ἔχουσιν ἴσην καὶ ἀποφασιστικὴν ψῆφον. Τὰ τοῦ γραμματέως καθήκοντα τελεῖ ὁ γραμματεὺς τῆς μητροπόλεως, τοῦτον δὲ ἠλλείποντα, ἀπόντα ἢ ἄλλως κωλυόμενον ἀναπληρεῖ ὁ ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου πρὸς τοῦτο ἐκάστοτε ὀριζόμενος κληρικὸς. Τὰ τοῦ κλητήρος τελεῖ ὁ κλητὴρ τοῦ μητροπολιτικοῦ γραφείου. Τὰ Ἐπισκοπικὰ δικαστήρια δικάζουσι: α) τὰ ὁπουδήποτε διαπραχθέντα ἐκκλησιαστικὰ παραπτώματα τῶν ὑπὸ τῇ ποιμαντορίᾳ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἢ τοῦ μητροπολίτου κληρικῶν καὶ μοναχῶν, καὶ β) τὰ ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἢ τῆς μητροπόλεως διαπραχθέντα παραπτώματα παντὸς ὑπὸ τὴν ποιμαντορίαν οἰουδήποτε μητροπολίτου τελοῦντος κληρικοῦ ἢ μοναχοῦ.

Ἐπὶ συντρεχούσης ἀρμοδιότητος ἐπισκοπικῶν δικαστηρίων προτιμᾶται τὸ παρ' οὗ ὁ κατηγορούμενος ἐκλήθη πρότερον πρὸς ἀνάκρισιν. Ἐν περιπτώσει ἀμφισβητήσεως περὶ τῆς ἀρμοδιότητος, κανονίζει ταύτην κατ' αἰτησιν οἰουδήποτε τῶν διαφερομένων μητροπολιτῶν ἢ τοῦ κατηγορουμένου ἢ Ἱερὰ Σύνοδος. Αὕτη, λαβοῦσα τὴν περὶ κανονισμοῦ τῆς ἀρμοδιότητος αἰτησιν, γνωρίζει ταύτην τοῖς διαφερομένοις μητροπολίταις, οὗτοι δέ, μέχρις οὗ ἀποφανθῇ ἢ Ἱερὰ Σύνοδος ἐπὶ τῆς ἀμφισβητήσεως, ὀφείλουσι νὰ ἀναστείλωσι πᾶσαν περαιτέρω διαδικασίαν, ὑπέχοντες, ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει, πειθαρχικὴν εὐθύνην πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον. Ποινὰς ἐπιβάλλουσι τὰ Ἐπισκοπικὰ δικαστήρια: Α) Εἰς τοὺς ἐγγάμους πρεσβυτέρους, διακόνους α) ἐπίπληξιν, β) στέρησιν τοῦ μισθοῦ μέχρι τριῶν μηνῶν ὑπὲρ τοῦ ταμείου ἀποδοχῶν καὶ ἀσφαλίσεως τοῦ ἐφημεριακοῦ κλήρου, γ) χρηματικὴν ποινὴν ὑπὲρ τοῦ αὐτοῦ Ταμείου μέχρι πεντακοσίων δραχμῶν διὰ τοὺς τυχόν μὴ μισθοδοτούμενους, δ) ἀργίαν ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας μέχρις ἔτους μετὰ ἢ ἄνευ στερέψεως τοῦ μισθοῦ καὶ τῶν ἄλλων ἐφημεριακῶν δικαιωμάτων, ε) ἀργίαν ἐνὸς μέχρις ἐνὸς καὶ ἡμίσεως ἔτους μετὰ παύσεως ἀπὸ τῆς ἐφημεριακῆς θέσεως, στ) σωματικὸν περιορισμὸν κατ' οἶχον μέχρι πέντε καὶ δέκα ἡμερῶν, ζ) ἐκπτώσιν ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος (ὀφρικίου). Ἡ ποινὴ τῆς ἐκπτώσεως ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος ἢ τῆς ἀργίας ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας ἢ τῆς ἀργίας μετὰ παύσεως καὶ ἢ τοῦ σωματικοῦ περιορισμοῦ ἐπιτρέπεται νὰ ἐπιβληθῶσι καὶ ἀθροιστικῶς ἐν ὄλῳ ἢ ἐν μέρει. Β) Εἰς δὲ τοὺς μοναχοὺς καὶ τοὺς ἀγάμους κληρικοὺς

ἐπιβάλλουσι τὰς ἐξῆς ποινάς, ἐφ' ὅσον δὲν ὀρίζεται ἕτερα τὶς ὑπὸ εἰδικοῦ τινος νόμου: α) ἐπίπληξιν, β) ἐπὶ ἱερωμένων ἀργίαν ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας μέχρις ἑνὸς ἔτους, γ) σωματικὸν περιορισμὸν ἐν τῷ σωφρονιστηρίῳ τῆς οἰκείας μονῆς μέχρι δύο μηνῶν, δ) σωματικὸν περιορισμὸν μέχρι τριῶν ἔτῶν ἐν τῷ εἰδικῷ σωφρονιστηρίῳ τῶν κληρικῶν ἢ ἐν ἄλλῃ μονῇ, ε) ἔκπτωσιν ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος (ὀφθαλμίου) ἢ τῆς θέσεως. Ἐκ τῶν εἰρημένων ποινῶν ἡ ποινὴ τῆς ἐκπτώσεως ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος ἢ τῆς θέσεως, ἢ τῆς ἀργίας ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας καὶ τοῦ ὕψ' οἰονδήποτε τύπον σωματικοῦ περιορισμοῦ δύναται νὰ ἐπιβληθῶσι καὶ ἀθροιστικῶς ἐν λόγῳ ἢ ἐν μέρει. Ἐπὶ ἐλαφρῶν παραπτώματων ὁ ἀρχιερεὺς, μετὰ προφορικὴν ἢ ἔγγραφον ἀπολογίαν, ἐπιτρέπεται νὰ ἐπιβάλλῃ ἀργίαν μέχρις εἴκοσιν ἡμερῶν, ἂν δὲ τὸ παράπτωμα προξενήσῃ σκάνδαλον, καὶ μείζονα, ἀλλ' οὐχὶ ἄνω τῶν δύο μηνῶν. 6) Ἐὰν μετὰ τὴν ἐνώπιον αὐτοῦ διαδικασίαν τὸ ἐπισκοπικὸν δικαστήριον ἤθελε κρίνει ὅτι εἰς τὸν κατηγορούμενον ἱερωμένον εἶναι ἐπιβλητέαι ποιναι ἀνώτεραι τῶν μνημονευθεισῶν, κηρύσσει ἑαυτὸ ἀναρμόδιον καὶ παραπέμπει τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὸ πρωτοβάθμιον συνοδικὸν δικαστήριον.

β) *Συνοδικὰ δικαστήρια*. Τοιαῦτα εἶναι: 1) Τὸ πρωτοβάθμιον, εἶναι ἑξαμελές. Τοῦτο συγκροτεῖται ἐκ τοῦ πρώτου τῆ τάξει κατὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς ἀρχιερωσύνης συνοδικοῦ ὡς προέδρου καὶ ἐκ πέντε συνοδικῶν, ὀριζομένων διὰ κλήρου κατὰ τὴν πρώτην μετὰ τὴν 1ην Ὀκτωβρίου ἐκάστου ἔτους συνεδρίαν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Διὰ τὴν κλήρωσιν τίθενται εἰς τὴν κληρωτίδα κατὰ τὴν πρώτην ἐκάστης συνοδικῆς περιόδου συνεδρίαν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τὰ ὀνόματα πάντων τῶν συνοδικῶν, πλὴν τῶν τοῦ προέδρου τῆς Ἱερᾶς Συνότου καὶ τοῦ πρώτου τῆ τάξει. Ἐκ τοῦ ὀλικοῦ ἀριθμοῦ τῶν κλήρων ὁ πρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐξάγει ἐκ τῆς κληρωτίδος πέντε. Οἱ κληρωθέντες συνοδικοὶ συγκροτοῦσι μετὰ τοῦ πρώτου τῆ τάξει διὰ τὸ ἀρξάμενον συνοδικὸν ἔτος πρωτοβάθμιον συνοδικὸν δικαστήριον. 2) Τὸ δευτεροβάθμιον εἶναι ἑπταμελές. Τοῦτο συγκροτεῖται ἐκ τοῦ προέδρου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ὡς προέδρου καὶ ἐκ τῶν ὑπολειπομένων ἕξ συνοδικῶν, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ ἀντιπροέδρου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τῶν πέντε κατὰ τὰ εἰρημένα κληρωθέντων διὰ τὴν συγκροτήσιν τοῦ πρωτοβαθμίου συνοδικοῦ δικαστηρίου συνοδικῶν.

Ἐν περιπτώσει νομίμου ἀποκλεισμοῦ, ἐξαιρέσεως ἢ νομίμου κωλύματος τῶν μελῶν ἑκατέρου τῶν συνοδικῶν δικαστηρίων, προσκαλοῦνται ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου δι' ἀναπλήρωσιν ἐκ τῶν μὴ συνοδικῶν κατὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς χειροτονίας ἕξ ἡμισείας ἐκ τῶν τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος καὶ ἐκ τῶν νέων χωρῶν. Ὑφισταμένης δὲ τυχὸν δι' ἅπαντας τοὺς πρὸς ἀναπλήρωσιν προσκαλουμένους συνοδικοὺς αἰτίας νομίμου ἀποκλεισμοῦ ἢ ἐξαιρέσεως ἢ ἑτέρου νομίμου κωλύματος, προσκαλοῦνται οἱ ἀναπληρωταὶ ἐκ τῶν λοιπῶν ἀρχιερέων τοῦ κράτους, κατὰ τὰ εἰρημένα. Ἐν περιπτώσει κωλύματος τοῦ προέδρου προεδρεῖε ἑκατέρου τῶν συνοδικῶν δικαστηρίων ὁ ἐκ τῶν

μελῶν τούτων ἔχων τὰ πρεσβεῖα τῆς χειροτονίας. Τὰ τοῦ γραμματέως καθήκοντα παρὰ μὲν τῷ πρωτοβαθμίῳ συνοδικῷ δικαστηρίῳ τελεῖ ὁ γραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, παρὰ δὲ τῷ δευτεροβαθμίῳ ὁ ἀρχιγραμματεὺς. Τὸν γραμματέα ἑκατέρου τῶν δικαστηρίων τούτων ἔλλειποντα, ἀπόντα ἢ ἄλλως κωλύμενον ἀναπληροῖ εἰς τῶν γραφέων ἢ ὑπογραμματέων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ὀριζόμενος πρὸς τοῦτο ὑπὸ τοῦ προεδρεύοντος. Τὰ τοῦ κλητῆρος παρὰ τοῖς συνοδικοῖς δικαστηρίοις τελοῦσιν οἱ κλητῆρες τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

Ἐκ τῶν συνοδικῶν τούτων δικαστηρίων δικάζουσι: Τὸ μὲν πρωτοβάθμιον: α) Τὰ παραπτώματα τῶν κληρικῶν καὶ μοναχῶν, ὧν ἡ ἐκδίκασις παρεπέμφθη εἰς αὐτὸ ὑπὸ τοῦ ἐπισκοπικοῦ δικαστηρίου κριθέντος ἀναρμοδίου, κατὰ τὰ ἀνωτέρω ὄρισμένα. β) Τὰς ἐφέσεις τοῦ ἐπισκοπικοῦ δικαστηρίου. γ) Τὰς σιμωνιακὰς παραβάσεις ὡς πρὸς τὴν εὐθύνην τοῦ χειροτονηθέντος. Ἐπιλαμβάνομενον δὲ κατὰ πρῶτον βαθμὸν δύναται νὰ ἐπιβάλῃ οἷας καὶ τὸ ἐπισκοπικὸν δικαστήριον ποινὰς μέχρι καὶ τοῦ τριπλασίου αὐτῶν, ἔτι δὲ τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως, ἐπὶ δὲ μοναχῶν τὴν τῆς ἀποβολῆς ἀπὸ τῆς Μονῆς μετ' ἀφαιρέσεως τοῦ μοναχικοῦ σχήματος. Τὸ δὲ δευτεροβάθμιον δικάζει τὰς ἐφέσεις κατὰ τῶν ἀποφάσεων τοῦ πρωτοβαθμίου συνοδικοῦ δικαστηρίου. Τὰ συνοδικὰ δικαστήρια, τό τε πρωτοβάθμιον καὶ τὸ δευτεροβάθμιον, συνεδριάζουσιν ἐν τῷ καταστήματι τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

γ) *Τὰ διὰ τοὺς ἀρχιερεῖς δικαστήρια.* Τοιαῦτα εἶναι; Τὸ πρωτοβάθμιον εἶναι δωδεκαμελὲς καὶ συγκροτεῖται ἐκ τοῦ ἀντιπροέδρου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ὡς προέδρου καὶ ἐκ τῶν ὑπολειπομένων ἕνδεκα συνοδικῶν, πλὴν τοῦ προέδρου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Ἐν ἰσοψηφίᾳ ἐπικρατεῖ ἡ ψῆφος τοῦ προέδρου. Ἐν περιπτώσει νομίμου ἀποκλεισμοῦ, ἔξαιρέσεως ἢ ἑτέρου νομίμου κωλύματος τῶν συγκροτούντων τὸ δικαστήριον τοῦτο, προσκαλεῖται ὁ ἀναπληρῶν ἐκ τῶν λοιπῶν ἐκτὸς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἀρχιερέων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τῶν ἐχόντων μητροπόλεις, κατὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς χειροτονίας.

Ἐν περιπτώσει κωλύματος τοῦ προέδρου προεδρεύει τοῦ δικαστηρίου ὁ ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ κεκτημένος τὰ πρεσβεῖα τῆς χειροτονίας. Τὰ τοῦ γραμματέως τελεῖ ὁ γραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ὃν κωλύμενον, ἀπόντα ἢ ἄλλως ἔλλειποντα ἀναπληροῖ ὑπογραμματεὺς τις ἢ γραφεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ὀριζόμενος πρὸς τοῦτο ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ δικαστηρίου. Τὰ τοῦ κλητῆρος τελοῦσιν οἱ κλητῆρες τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Δικάζει δὲ τὰ παραπτώματα τῶν ἀρχιερέων, δυνάμενον νὰ ἐπιβάλῃ τὰς ἐξῆς ποινὰς, ἂν μὴ δι' εἰδικῆς διατάξεως νόμου ὀρίζεται ἕτεραίς: α) μομφήν· β) ἀργίαν ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας μέχρις ἕξ μηνῶν· γ) ἐκπτώσιν ἀπὸ τοῦ θρόνου· δ) καθαιρέσιν.

Ὁ εἰς ἀργίαν καταδικασθεὶς ἀρχιερεὺς δὲν δύναται ἐπὶ τριετίαν ἀπὸ τοῦ ἀμετακλήτου τῆς ἀποφάσεως νὰ ἀναλάβῃ συνοδικὰ καθήκοντα, συνοδικὸς δὲ ὧν ἐκπίπτει ἔκτοτε αὐτοδικαίως ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος τούτου.

2) Τὸ δευτεροβάθμιον. Τὸ δικαστήριον τοῦτο εἶναι δωδεκαμελές. Συγκροτεῖται ἐκ τοῦ προέδρου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ὡς προέδρου καὶ δεκατεσσάρων ἀρχιερέων, λαμβανομένων κατὰ τὰ πρεσβεία τῆς χειροτονίας ἐκ τῶν μητροδικῶν ἀρχιερέων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τῶν ἐχόντων μητροπόλεις. Τὰ τοῦ γραμματέως τελεῖ ὁ ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ὄν ἀπόντα, καλυόμενον ἢ ἄλλως ἐλλείποντα ἀναπληροῖ ὁ ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ δικαστηρίου ὀριζόμενος ἐκ τῶν ὑπογραμματέων ἢ γραφῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Τὰ τοῦ κλητῆρος τελοῦσιν ὡσαύτως οἱ κλητῆρες τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Δικάζει τὰς ἐφέσεις κατὰ τῶν ἀποφάσεων τοῦ πρωτοβαθμίου διὰ τοὺς ἀρχιερεῖς δικαστηρίου. Συνεδριάζει, ὡς καὶ τὸ πρωτοβάθμιον, ἐν τοῖς γραφείοις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

δ) *Δικαστήριον διὰ τοὺς συνοδικούς.* Τὸ διὰ τὴν δίκην τοῦ προέδρου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τῶν μελῶν της διὰ τὰς ἐν τῇ ἐκτελέσει τῶν συνοδικῶν αὐτῶν καθηκόντων παραβάσεις ἐκκλησιαστικοῦ τινος θεσμοῦ δικαστήριον συγκροτεῖται διὰ κληρώσεως ἐκ τοῦ τρίτου τῶν ἐχόντων μητροπόλεις ἀρχιερέων τοῦ κράτους, πλὴν τῶν διατελούντων συνοδικῶν κατὰ τὴν συνοδικὴν περίοδον, καθ' ἣν διεπράχθησαν αἱ παραβάσεις αἱ δοῦσαι ἀφορμὴν εἰς τὴν δίκην. Ἐὰν οὗτοι μὴ ὑπερβαίνωσι τοὺς δεκαπέντε, ἐκ τοῦ ἡμίσεος ἀριθμοῦ τῆς ὀλομελείας, ἐπικρατούσης τῆς ψήφου τοῦ προέδρου ἐν ἰσοψηφίᾳ. Προσκαλοῦνται δ' οἱ ἀρχιερεῖς διὰ διατάγματος ὀρίζοντος τὸν τόπον τῶν συνεδριῶν τοῦ δικαστηρίου καὶ τὴν ἡμέραν καὶ ὥραν τῆς πρώτης συνεδρίας αὐτοῦ. Τὸ διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς δικαστήριον δικάζον ἐν πρώτῳ καὶ τελευταίῳ βαθμῷ, δύναται νὰ ἐπιβάλη οἶας καὶ τὸ πρωτοβάθμιον διὰ τοὺς ἀρχιερεῖς δικαστήριον ποινάς. Ὁ εἰς ἀργίαν καταδικασθεὶς συνοδικὸς ἐκπίπτει αὐτοδικαίως τοῦ συνοδικοῦ ἀξιώματος. Ὁ ἔνεκα κυρίας ἢ παρεπομένης ποινῆς ἐκπεσὼν τοῦ συνοδικοῦ ἀξιώματος κωλύεται ἐπὶ τριετίαν, ἀφ' ἧς ἢ ἀπόφασις κατέστη ἀμετάκλητος, ὅπως ἀναλάβῃ καὶ αὐθις συνοδικὰ καθήκοντα. Παρὰ τοῖς συνοδικοῖς καὶ διὰ τοὺς συνοδικούς δικαστηρίους, παρίσταται καὶ ὁ παρὰ τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ Ἐπίτροπος τῆς Ἐπικρατείας.

Κατὰ τὰς ἰσχυρούσας γενικὰς διατάξεις καὶ ἐν τῇ πολιτικῇ δικονομίᾳ, οὐδεὶς κληρικὸς ἐπιτρέπεται νὰ μετόσχῃ ὡς δικαστῆς ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου ἢ νὰ ἐκτελέσῃ τὰ τοῦ ἀνακριτοῦ ἢ τὰ τοῦ γραμματέως: α) ἂν ὑπῆρξεν ὁ παθὼν ἐκ τοῦ ὑπὸ κρίσιν παραπτώματος· β) ἂν συνδέηται μετὰ τοῦ κατηγορημένου ἢ τοῦ παθόντος διὰ συγγενείας ἕξ αἵματος κατ' εὐθείαν γραμμὴν, ἢ μέχρι καὶ τοῦ τρίτου βαθμοῦ ἐκ πλαγίου, ἢ διὰ κηδεστίας κατ' εὐθείαν γραμμὴν ἢ μέχρι καὶ τοῦ δευτέρου βαθμοῦ ἐκ πλαγίου· γ) ἂν ἐν τῇ ὑπὸ κρίσιν ὑποθέσει ἐξητάσθῃ ἤδη ὡς μάρτυς ἢ ἐξετέλεσεν ἤδη τὰ τοῦ συνηγόρου· δ) ὁ μητροπολίτης, ἂν ἐν τῇ ὑπὸ κρίσιν ὑποθέσει ἐδίκασεν ὡς δικαστῆς ὑποδεστέρου βαθμοῦ.

(Συνεχίζεται)